

Universitet och högskolor i Stockholms län

– nuläge och trender

RAPPORT 9:2007

Regionplane- och trafikkontoret (RTK) ansvarar för regionplanering, översiktlig trafikplanering och regionala utvecklingsfrågor i Stockholms län. RTK arbetar på uppdrag av Regionplane- och trafiknämnden (RTN) och tillhör Stockholms läns landsting.

RTK bidrar till Stockholmsregionens utveckling genom en utvecklingsplanering som grundas på kvalificerat underlag och som genom samverkan och kommunikation leder till en gemensam syn på regionens utveckling hos regionens aktörer. RTK och RTN ska ge förutsättningar och ta initiativ för att den övergripande visionen och planeringsinriktningen enligt gällande Regional utvecklingsplan för Stockholms län (RUF5 2001) ska bli verklighet.

RTK bevakar systematiskt utvecklingen i regionen och omvärlden. I RTK:s rapportserie presenteras kunskapsunderlag, analyser, scenarios, kartläggningar, utvärderingar, statistik och rekommendationer för regionens utveckling. De flesta rapporter är framtagna av forskare, utredare, analytiker och konsulter på uppdrag av RTK.

På www.rtk.sll.se/publikationer finns möjligheter att ladda hem digitala versioner, beställa eller prenumerera på våra rapporter.

Citera gärna innehållet i rapporten men uppge alltid källan. Även kopiering av sidor i rapporten är tillåtet förutsatt att källan anges och att spridning inte sker i kommersiellt syfte. Återgivning av bilder, foto, figurer och tabeller (digitalt eller analogt) är inte tillåtet utan särskilt medgivande.

Regionplane- och trafikkontoret

Box 4414, SE-102 69 Stockholm

Besök Västgötagatan 2

Tfn +46 (0)8 737 25 00, Fax +46 (0)8 737 25 66

rtk@rtk.sll.se, www.rtk.sll.se

Grafisk form och produktion Mediablocket AB

Omslagsform Pangea Design

Tryck Danagårds Grafiska, Ödeshög 2007

RTN 2006-0285

ISSN 1104-6104

ISBN 978-91-976060-8-0

Förord

Rapporten sammanfattar utvecklingen vid Stockholms universitet och högskolor under 2005 och ger en överblick av rekrytering, examina, resultat och ekonomi i Stockholms läns samlade högskolevärld. Rapporten presenterar statistik för såväl grundutbildning som forskarutbildning. Det är första gången som en samlad kvantitativ bild av utbildningen vid universitet och högskolor i Stockholms län har sammanställts och publicerats.

Rapporten har tagits fram av Stig Forneng på Högskoleverket på uppdrag av Stockholms Akademiska Forum i samarbete med RTK. Projektledare på Stockholms Akademiska Forum har varit Barbro Berg och på RTK Maria Lindström.

Rapporten har samma upplägg som Högskoleverkets årsrapport 2006. Uppgifterna är i huvudsak också hämtade från Högskoleverkets årsrapport 2006. Vissa detaljerade statistiska uppgifter kommer från NU-databasen. I några fall används uppgifter från analysmeddelanden som Avdelningen för statistik och analys vid Högskoleverket löpande presenterar och från de Högskoleverkets och Statistiska centralbyråns (SCB) löpande Statistiska meddelanden. Nämnade analyser och meddelanden finns tillgängliga på Högskoleverkets hemsida under avdelningen Statistik, eller direkt via NU. Här finns också definitioner av de variabler och begrepp som används i rapporten.

Stockholm augusti 2007

Sven-Inge Nylund
Regionplannedirektör

Innehåll

Sammanfattning 7

Universitet och högskolor i Stockholms län – en samlad bild av utvecklingen 2005 9

Grundutbildningen	10
Färre nybörjare	10
Social och etnisk rekrytering	13
Utbildningsutbudet	15
Skillnader i övergång inom länet	17
Livslångt lärande	19
Examina	19
Forskarutbildningen	20
Antalet nybörjare minskar	20
Tio procent går över till forskarutbildning	21
Social och etnisk rekrytering	22
Doktoranderna och finansieringen av studierna	23
Antalet examina och examensmålen	23
Forskningsfinansieringen	24
Negativ utveckling vid KTH och Södertörns högskola	24
Anslagen har utvecklats bättre än övriga intäkter	25
Personal och ekonomi	26
Personalresursen	26
Ekonomi	26
Etableringen på arbetsmarknaden	27
Stockholmsskolorna utmärker sig inte	27
Regionplane-och trafikkontorets rapporter	34

Sammanfattning

I Stockholms län är Stockholms universitet största lärosäte med drygt 23 000 helårsstudenter, eller 40 procent av alla studenter i länet. Kungl. Tekniska högskolan, KTH är näst störst med 12 400 helårsstudenter. Därefter följer Södertörns högskola med 6 400 studenter, Lärarhögskolan med 6 300 och Karolinska institutet som hade 5 600 helårsstudenter år 2005. Tillsammans samlade dessa fem lärosäten runt 90 procent av alla studenter.

Under 2005 minskade både utbildning och forskning i omfattning, i såväl riket som i Stockholms län, vilket markerar ett trendbrott. Minskningen gäller både antalet studenter och antalet nybörjare. Antalet examinerade studenter fortsatte dock att öka. Nationellt minskade studenttalen med ett par procent under 2005, och i Stockholms län med omkring tre procent. Utvecklingen av grundutbildningen vid Stockholms högskolor under det senaste året följer i allt väsentligt den nationella trenden.

Utvecklingen beror till stor del på att lärosätena har anpassat studenttalen till de ekonomiska resurserna från riksdag och regering. De minskade studenttalen år 2005 berodde således inte på brist på studenter utan hade ekonomiska orsaker. I Stockholm fanns 2,2 förstahandssökande per antagen student inför hösten 2005, vilket är klart över riksgenomsnittet. Inför höstterminen 2006 sjönk söktrycket i hela landet.

I Stockholm ligger fyra av Sveriges 21 lärosäten med examensrätt i forskarutbildning. Störst är Karolinska institutet med 380 doktorsexamina år 2005. Stockholms universitet redovisar 240 doktorsexamina och KTH 220. Minst av de fyra är Handelshögskolan i Stockholm. Antalet examina har ökat kraftigt under det senaste decenniet, både i riket och i länet. För närvarande ser det dock ut som om expansionen avstannat. Beträffande nybörjare vid forskarutbildningar i länet kan en minskning skönjas under senare år.

Universitet och högskolor i Stockholms län – en samlad bild av utvecklingen 2005

Stockholms högskolor svarar för en femtedel av högskoleutbildningen i Sverige, vilket väl motsvarar länets andel av rikets befolkning. 2005 läste 59 775 helårsstudenter vid Stockholms lärosäten. Det är 20,3 procent av antalet helårsstudenter i hela Sverige. Som jämförelse bor 18,9 procent av landets 18-åringar i Stockholms län.

Av rikets alla lärosäten ligger hälften i Stockholms län. Förklaringen är att de konstnärliga lärosäten, som det bara finns ett av i landet, samtliga har placerats i Stockholm. Ytterligare en förklaring är att utbildningar med olika inriktning finns vid separata lärosäten i Stockholm, istället för att vara inrymda i samma organisation, vilket ofta är fallet på andra platser. I Stockholm finns lärarutbildningen vid Lärarhögskolan, idrottslärarutbildningen vid Gymnastik- och idrottshögskolan, ingenjörsutbildning vid Kungl. Tekniska högskolan, medicinsk utbildning och vårdutbildning vid Karolinska institutet medan de filosofiska fakulteternas utbildning (humaniora, samhällsvetenskap, naturvetenskap) är förlagd till Stockholms universitet. Dessutom finns flera mindre lärosäten i Stockholm som framför allt bedriver sjuksköterskeutbildning.

I slutet av 1980-talet inleddes en expansionsperiod för högre utbildning. Antalet utbildningsplatser i hela landet har fördubblats. Stockholm och övriga "gamla" universitetsorter har förlorat mycket av sin tidigare särställning eftersom expansionen till stor del skett vid de mindre och nystartade lärosätena. I slutet av åttiotalet hade Stockholm en fjärdedel av hela landets utbildningsvolym. Numera finns minst ett lärosäte i varje län.

Av de stockholmsungdomar som börjar studera vid universitet och högskolor väljer ungefär två tredjedelar ett lärosäte i Stockholm. Det är en andel som är typisk för studenter i flertalet län. Läger man till Uppsala universitet stiger andelen som väljer ett lärosäte i närområdet till tre fjärdedelar.

Övergången till högre utbildning är relativt hög i Stockholm. 80 procent av alla som började sina högskolestudier vid länets lärosäten hösten 2005 kom från Stockholms län, vilket är en jämförelsevis hög andel. Skillnaderna mellan lärosätena är emellertid stora. Till flera av de konstnärliga högskolorna kommer omkring hälften av studenterna från andra delar av landet. Även Handelshögskolan är riksrekryterande och hösten 2005 kom 45 procent av de nya studenterna från andra län. För de stora lärosätena i Stockholm, till exempel Stockholms universitet och KTH, kommer 80 procent av studenterna från stockholmsområdet.

Lärosätena i Göteborgsregionen och i Skåne län med Malmö–Lund-området rekryterar en större andel av sina studenter från andra län. Hösten 2005 kom 57 procent av studenterna till Göteborgs universitet och 39 procent av studenterna till Chalmers tekniska högskola från Västra Götaland. I Malmö–Lund-området var andelen rekryterade studenter från det egna länet 46 procent för Lunds universitet och 66 procent för Malmö högskola.

Grundutbildningen

Utvecklingen av grundutbildningen vid Stockholms högskolor under 2005 följer i allt väsentligt den nationella trenden att antalet studenter har minskat något. Nationellt minskade antalet studenter med ett par procent medan minskningen i Stockholm uppgick till drygt tre procent.

Utvecklingen beror i första hand på att lärosätena har anpassat studenttalen till de ekonomiska resurserna från riksdag och regering.

Under 2004 producerade landets universitet och högskolor fem procent mer utbildning än de statliga anslagen var avpassade för. Under 2005 minskade den nationella "överproduktionen" till knappt två procent. Stockholms lärosäten hade under 2004 en "överproduktion" på drygt fem procent som under följande år reducerades till en procent. Antalet studenter minskade mest, med nio procent, vid Södertörns högskola. Mot trenden gick bland andra KTH som noterade en liten ökning under 2005.

De minskande studenttalen under 2005 berodde således inte på brist på studenter utan brist på ekonomiska resurser. Söktrycket är högre i Stockholm än i riket som helhet. Höstterminen 2005 fanns i hela landet 1,6 sökande på varje antagen ny student utan tidigare studier vid universitet eller högskola. För Stockholms lärosäten fanns 2,2 förstahandssökande per antagen student, vilket alltså är klart över riksgenomsnittet. Ännu något högre låg Göteborg. Däremot var söktrycket på lärosätena i Malmö–Lundregionen lägre.

Sett till hela utbildningsutbudet är söktrycket högst på Gymnastik- och idrottshögskolan (GIH) med över 6 förstahandssökande per antagen student. Därefter följer Sophiahemmet, Röda Korset och Handelshögskolan. Även de konstnärliga högskoleutbildningarna är mycket eftersökta, men där (utom vid Konstfack) saknas jämförbara uppgifter då antagningen sker på annat sätt än via de gemensamma söksystemen.

Inför höstterminen 2006 sjönk söktrycket i hela landet. Till de utbildningsprogram där Verket för högskoleservice (VHS) genomför en samordnad antagning minskade antalet förstahandssökande i hela landet med nio procent (inklusive obehöriga sökande) jämfört med höstterminen 2005. För Stockholm var minskningen sju procent, med vissa variationer mellan lärosätena. Vid Karolinska institutet var minskningen bara fyra procent medan Handelshögskolan, Lärarhögskolan, GIH och Södertörns högskola hade en minskning kring 13–14 procent. Nedgången i antalet sökande inför hösten 2006 gällde för alla olika typer av utbildning.

Färre nybörjare

Minskningen av utbildningsvolymen för att få balans mellan intäkter (grundutbildningsanslagen) och kostnader ger tydligast utslag i antalet nybörjarplatser. Under läsåret 2004/05 minskade antalet nybörjare (exklusive utländska studenter) med fem procent i hela landet. Om man räknar med de utländska studenterna, av vilka många är utbytesstudenter, var minskningen två procent. Av de största lärosätena i Stockholm hade samtliga utom KTH och Karolinska institutet färre nybörjare läsåret 2004/05 jämfört med föregående läsår. Antalet nybörjare vid Lärarhögskolan minskade med 500 studenter eller tio procent.

Lärosäte	Helårsstudenter 2005	Antal nybörjare 2004/05
Stockholms universitet	23 126	11 796
Karolinska institutet	5 603	3 207
Kungl. Tekniska högskolan	12 443	5 758
Handelshögskolan i Stockholm	1 390	540
Gymnastik- och idrottshögskolan	495	206
Lärarhögskolan i Stockholm	6 285	4 230
Södertörns högskola	6 382	4 368
Danshögskolan	132	130
Dramatiska institutet	157	296
Konstfack	642	179
Kungl. Konsthögskolan	218	100
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	596	202
Operahögskolan i Stockholm	40	13
Teaterhögskolan i Stockholm	72	158
Beckmans designhögskola	121	43
Stockholms Musikpedagogiska Institut	76	130
Ericastiftelsen	37	63
Ersta Sköndal högskola	787	330
Röda Korsets högskola	432	188
Sophiahemmet högskola	325	154
<i>Summa stockholmsskolorna</i>	<i>59 357</i>	<i>32 091</i>
<i>Riket</i>	<i>295 155</i>	<i>142 408</i>

Antal helårsstudenter och nybörjare (inklusive utbytesstudenter) vid lärosätena i Stockholms län kalenderåret 2005 respektive läsåret 2004/05. Antalet helårsstudenter ger ett mått på utbildningsvolymen vid lärosätet. Exempelvis räknas två studenter som studerar en termin var som en helårsstudent. Antalet studenter som läser vid ett lärosäte någon gång under ett år är betydligt större.

Nedgången är störst för studenter som kommer från något annat lärosäte i eller utanför regionen. Antalet studenter som börjar sina första högskolestudier vid någon av stockholmsskolorna har däremot ökat något mellan de båda senaste läsåren.

Störst är Stockholms universitet med 11 800 nya studenter läsåret 2004/05. Hälften av studenterna inledde sina första studier vid universitet eller högskola och den andra hälften kom till Stockholms universitet efter studier vid annan högskola eller annat universitet i landet. Näst störst räknat i antal studenter är Kungl. Tekniska högskolan med 5 800 nya studenter varav 60 procent började sina första universitetsstudier. I storlek följer sedan Södertörns högskola och Lärarhögskolan med vardera drygt 4 000 nya studenter läsåret 2004/05 och Karolinska institutet med drygt 3 000 nya studenter. Både

Lärarhögskolan och Karolinska institutet tar emot betydligt fler studenter med tidigare studier vid andra lärosäten än studenter som kommer direkt från gymnasieskolan eller från andra skolformer.

Räknat i det totala antalet studenter hade Stockholms universitet drygt 23 100 helårsstudenter 2005, vilket är 40 procent av alla studenter i länet. KTH hade 12 400, Södertörns högskola 6 400, Lärarhögskolan 6 300 och Karolinska institutet 5 600 helårsstudenter. Tillsammans hade de fem stora lärosätena ungefär 90 procent av samtliga studenter i stockholmsområdet. Övriga lärosäten är avsevärt mindre. Handelshögskolan har ungefär 500 nybörjare per år. För övriga rör det sig om cirka 300 nybörjare per år eller färre.

De konstnärliga högskolorna har relativt få studenter och nybörjare. Där går också många som har studerat vid något annat lärosäte innan de börjar sin konstnärliga utbildning. Det innebär att ålderssammansättningen hos studenterna skiljer sig avsevärt mellan lärosätena. Studenterna vid KTH, till exempel, är unga och kommer ofta direkt från gymnasieskolan. Studenterna vid Lärarhögskolan och vid de konstnärliga högskolorna är betydligt äldre.

En tydlig förändring i rekryteringen till svenska lärosäten under de senaste åren är att antalet utländska studenter ökar. Mellan läsåret 1996/97 och läsåret 2004/05 ökade antalet utländska nybörjarstudenter från 6 000 till 16 400. Ungefär 60 procent är utbytesstudenter som kommer för en eller ett par terminers studier inom utbytesprogram mellan lärosäten. Övriga 40 procent börjar på en hel utbildning eller på en kurs under samma förutsättningar som svenska studenter. Den senare gruppen studerar i genomsnitt under längre tid i Sverige än utbytesstudenterna. Totalt studerade 22 900 utländska studenter i Sverige under läsåret 2004/05, varav 13 200 hade kommit på egen hand och 9 900 var utbytesstudenter.

Flera av Stockholms lärosäten har många utländska studenter. 40 procent av alla som började studera vid Kungl. Tekniska högskolan läsåret 2004/05 var utländska studenter, varav ungefär hälften var utbytesstudenter och hälften hade sökt sig till KTH på egen hand. Många utländska studenter börjar på engelskspråkiga masterprogram.

Även Handelshögskolan och Karolinska institutet har höga andelar utländska studenter, liksom flera av de konstnärliga högskolorna.

	Högskole- nybörjare	därav utbytes- studenter	free movers	Totalt antal utländska studenter
Stockholms universitet	6 042	560	385	945
Karolinska institutet	1 249	226	120	346
Kungl. Tekniska högskolan	3 446	642	728	1 370
Handelshögskolan i Stockholm	330	134	35	169
Gymnastik- och idrottshögskolan	95	9	0	9
Lärarhögskolan i Stockholm	1 838	82	49	131
Södertörns högskola	2 343	166	96	262
Danshögskolan	73	5	10	15
Dramatiska institutet	52	0	6	6
Konstfack	104	24	16	40
Kungl. Konsthögskolan	33	11	4	15
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	120	12	30	42
Operahögskolan i Stockholm	5	0	0	0
Teaterhögskolan i Stockholm	47	0	12	12
Ersta Sköndal högskola	155	5	11	16
Röda Korsets högskola	105	17	0	17
Sophiahemmet högskola	85	20	0	20
<i>Summa stockholmsskolorna</i>	<i>16 122</i>	<i>1 913</i>	<i>1 502</i>	<i>3 415</i>
Andel, procent		11,9	9,3	21,2
<i>Riket</i>	<i>81 853</i>	<i>9 627</i>	<i>6 851</i>	<i>16 478</i>
Andel, procent		11,8	8,4	20,1

Utländska studenter i relation till hela antalet nybörjare vid lärosätena i Stockholms län läsåret 2004/05. Utbytesstudenter kommer till lärosätet för en eller ett par terminers studier inom organiserat studentutbyte med lärosäte i annat land. Free movers är utländska studenter som på egen hand sökt sig till lärosätet för en kurs eller en hel utbildning.

Social och etnisk rekrytering

Lärosätena i Stockholm har lägre andel studenter med arbetarbakgrund än landets lärosäten i genomsnitt, och högre andel studenter med utländsk bakgrund. I båda fallen förklaras skillnaderna till stor del av att Stockholmsområdet avviker från övriga landet när det gäller arbetarklassens storlek och andelen av befolkningen som har utländsk bakgrund.

Lsåret 2004/05 hade 24 procent av alla nybörjare (yngre än 35 år) vid universitet och högskolor i hela landet arbetarbakgrund. Motsvarande andel i vid Stockholm var 19 procent, vilket förklaras av en lägre befolkningsandel med arbetarbakgrund.

Med omvända tecken gäller att andelen studenter med utländsk bakgrund är högre i Stockholm än i landet som helhet, exklusive de utländska studenter som redovisas ovan. Av nybörjarna i Stockholm läsåret 2004/05 hade 24 procent utländsk bak-

grund. I hela riket var andelen 16 procent. En stor del av skillnaden kan förklaras med befolkningssammansättningen. I Stockholm är studenter med utländsk bakgrund något överrepresenterade. I riket som helhet är studenter med utländsk bakgrund svagt underrepresenterade.

	Arbetar bakgrund (%)	Jämförelse- tal	Utländsk bakgrund (%)	Jämförelse- tal
Stockholms universitet	16	0,65	22	0,93
Karolinska institutet	22	0,80	35	1,45
Kungl. Tekniska högskolan	17	0,61	28	1,18
Handelshögskolan i Stockholm	6	0,22	13	0,66
Gymnastik- och idrottshögskolan	23	0,74	18	0,76
Lärarhögskolan i Stockholm	27	0,98	22	0,94
Södertörns högskola	23	0,80	30	1,13
Danshögskolan	14	0,41	8	0,52
Dramatiska institutet	13	0,39	11	0,60
Konstfack	15	0,45	15	0,89
Kungl. Konsthögskolan	14	0,42	12	0,72
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	11	0,31	18	1,10
Operahögskolan i Stockholm	12	0,37	15	0,85
Teaterhögskolan i Stockholm	15	0,45	11	0,67
Beckmans designhögskola	9	0,27	8	0,48
Ersta Sköndal högskola	27	1,15	18	0,75
Röda Korsets högskola	19	0,74	11	0,43
Sophiahemmet högskola	22	0,93	25	1,16
<i>Summa stockholmsskolorna</i>	<i>19</i>	<i>0,70</i>	<i>24</i>	<i>1,03</i>
<i>Riket</i>	<i>24</i>	<i>0,71</i>	<i>16</i>	<i>0,95</i>

Andel studenter (i procent) med arbetarbakgrund respektive utländsk bakgrund bland nybörjare läsåret 2004/05. I tabellen redovisas också ett jämförelsetal för andel med arbetarbakgrund respektive utländsk bakgrund. Ett jämförelsetal lägre än 1,0 betyder att gruppen är underrepresenterad. Ett jämförelsetal över 1,0 betyder att gruppen är överrepresenterad.

Handelshögskolan har den snävaste rekryteringen av Stockholms, och även hela landets, högskolor. Andelen studenter med arbetarbakgrund, liksom med utländsk bakgrund, är låg. Flera av de konstnärliga högskolorna utmärker sig på samma sätt.

Högst andel studenter med utländsk bakgrund har Karolinska institutet och Södertörns högskola. Även vid KTH är denna grupp överrepresenterad. Andelen studenter med arbetarbakgrund är högst vid Lärarhögskolan och vid Ersta Sköndal högskola. Även i nationellt perspektiv rekryteras där en relativt hög andel studenter med arbetarbakgrund.

Andelen studenter med arbetarbakgrund ökade under den expansionsperiod som inleddes i slutet av 1980-talet. Mellan läsåren 1993/94 och 2004/05 ökade andelen nybörjarstudenter med arbetarbakgrund från 18 till 24 procent. Men studenter med arbetarbakgrund är fortfarande underrepresenterade. I hela riket skulle andelen studenter med arbetarbakgrund i den högre utbildningen vara 34 procent för att motsvara befolkningsandelen. I Stockholm vore en jämn representation 27 procent.

Vid Stockholms universitet har andelen nybörjare med arbetarbakgrund ökat från tio till 16 procent mellan läsåret 1993/94 och läsåret 2004/05. Vid Karolinska institutet är ökningen ännu större, från tio till 22 procent, och vid KTH ökade andelen från tio till 17 procent. Vid Lärarhögskolan har andelen nybörjare med arbetarbakgrund ökat från 19 till 27 procent och vid Södertörns högskola från 15 (läsåret 1994/95) till 23 procent.

Vid Handelshögskolan däremot är siffran praktiskt taget oförändrad. Andelen nybörjarstudenter med arbetarbakgrund har ökat från fem till sex procent under de senaste åtta åren.

Utbildningsutbudet

Utbildningsutbudet i Stockholms län har ungefär samma profil som riket i genomsnitt. Knappt hälften (46 procent) av volymen finns inom det humanistisk-samhällsvetenskapliga utbildningsområdet, elva procent inom medicin, tolv procent inom naturvetenskap, 17 procent inom teknik, sju procent inom undervisningsområdet (lärarutbildning exklusive ämnesutbildningen).

Det konstnärliga området utgör tre procent av hela utbildningsvolymen i Stockholm. Det är något högre än riksgenomsnittet, vilket naturligtvis beror på att konstnärliga högskolor framför allt finns i Stockholm.

	Humaniora- sambhälls- vetenskap*	Medicin**	Natur- vetenskap	Teknik	Under- visning	Övrigt	Summa	Antal
Stockholms universitet	76	4	12	5	1	3	100	23 126
Karolinska institutet	8	82	8	2			100	5 603
Kungl. Tekniska högskolan	9		23	67			100	12 443
Handelshögskolan i Stockholm	100						100	1 390
Gymnastik- och idrottshögskolan	12				10	77	100	494
Lärarhögskolan i Stockholm	27		8		60	6	100	6 285
Södertörns högskola	75		10	6	4	6	100	6 382
<i>Totalt för Stockholms län</i>	<i>46</i>	<i>11</i>	<i>12</i>	<i>17</i>	<i>7</i>	<i>6</i>	<i>100</i>	<i>59 775</i>
<i>Riket totalt</i>	<i>44</i>	<i>13</i>	<i>12</i>	<i>18</i>	<i>8</i>	<i>4</i>	<i>100</i>	<i>295 154</i>

* Inklusivt juridik och teologi

** Inklusivt vård, odontologi och farmaci

Antal och andel (i procent) helårsstudenter fördelade mellan utbildningsområden. Högskolor med all sin verksamhet inom det konstnärliga området och vårdområdet är inte med i tabellen.

Den stora skillnaden mellan Stockholm och övriga landet är specialiseringen. Stockholms universitet och Södertörns högskola har de filosofiska fakulteterna med humaniora, samhällsvetenskap och naturvetenskap. Karolinska institutet har medicin (inklusive vård, odontologi och farmaci). Kungl. Tekniska högskolan har teknik. Handelshögskolan har ekonomi. Lärarhögskolan har lärarutbildning. Gymnastik- och idrottshögskolan har idrottslärarutbildning. De konstnärliga högskolorna har konstnärlig utbildning och ett antal lärosäten erbjuder framför allt sjuksköterskeutbildning.

Stockholmsskolorna tillhandahåller en mycket liten del av utbildningsutbudet på distans. Undantaget är Lärarhögskolan som under läsåret 2004/05 redovisade över 3 000

distansstuderande, vilket betyder att en fjärdedel av alla studenter vid lärosätet studerade på distans. Karolinska institutet redovisade 1 600 distansstuderande (20 procent) under samma period. Trots att Stockholms universitet har ungefär fyra gånger så många studenter som Karolinska institutet så är antalet distansstudenter ungefär lika många.

Skillnader i övergång inom länet

Utbildningsutbudet i stockholmsområdet lockar ungdomar till vidare studier. Som nämnts är Stockholm ett av de län med flest övergångar till högre utbildning. Det betyder också att övergången till högskoleutbildning i stockholmsområdet ligger nära regeringens mål att 50 procent av en årskull ska ha börjat studera vid universitet och högskolor när de fyller 26 år.

Läsåret 2004/05 hade knappt 46 procent av alla ungdomar i hela riket börjat studera före 26 års ålder. För ungdomar som bott i Stockholms län i minst åtta år, var andelen 49,6 procent. Bara två län, Uppsala med 55,2 procent och Västerbotten med 50,2 procent, hade ett högre övergångstal. Flera län har övergångstal som ligger strax över 40 procent.

Skillnaden i övergång är stor mellan män och kvinnor. Kvinnorna har ett genomsnitt på 51,7 procent i hela riket. För männen är motsvarande tal 39,0 procent. I Stockholm är skillnaden i övergång mellan män (44,4 procent) och kvinnor (55,0 procent) något mindre än för riket i genomsnitt.

Skillnaden i övergång är också stor mellan kommunerna. I Danderyd, som har den näst högsta övergången av alla kommuner i riket (Lund ligger högst), börjar 73 procent studera vid universitet eller högskola innan de fyller 26 år. I Norrtälje kommun som har den lägsta övergången av kommunerna i Stockholms län börjar knappt 34 procent vid universitet eller högskola.

Stockholms län har ytterligare två kommuner bland de tio som har den högsta övergången i landet, Lidingö och Täby med 66 respektive 63 procent.

Låg övergång har, förutom Norrtälje, även Södertälje, Haninge, Värmdö, Botkyrka och Nynäshamn – alla med en övergångsfrekvens lägre än 40 procent. De är dock långt från frekvenser under 30 procent som de kommuner som ligger lägst i landet har.

Övergångstalen i kommunerna har naturligtvis ett samband med den sociala strukturen såsom yrkesstruktur och föräldrarnas utbildning. Kommuner som har en välutbildad föräldrageneration i åldrarna runt femtio har också en hög övergång till högskoleutbildning bland de yngre.

Kommunerna i Stockholms län	Män	Kvinnor	Båda könen
Upplands Väsby	38,0	49,6	43,8
Vallentuna	39,0	50,6	44,9
Österåker	37,7	50,4	43,8
Värmdö	27,2	46,4	36,6
Järfälla	43,7	56,3	49,7
Ekerö	39,3	56,3	47,5
Huddinge	36,9	51,3	44,0
Botkyrka	30,9	44,8	37,8
Salem	37,6	42,6	40,1
Haninge	31,6	41,0	36,3
Tyresö	36,5	49,8	43,0
Upplands-Bro	38,4	48,0	42,9
Täby	56,6	69,5	62,8
Danderyd	69,3	78,0	73,3
Sollentuna	49,0	60,8	54,8
Stockholm	46,7	57,1	51,9
Södertälje	29,8	41,1	35,3
Nacka	52,5	59,3	55,7
Sundbyberg	35,1	48,1	41,7
Solna	42,7	57,8	50,0
Lidingö	58,9	73,7	66,3
Vaxholm	42,3	59,9	50,8
Norrtälje	26,9	41,3	33,9
Sigtuna	32,6	47,6	40,2
Nynäshamn	32,6	46,6	39,3
<i>Hela Stockholms län</i>	<i>44,4</i>	<i>55,0</i>	<i>49,6</i>

Övergång till universitet och högskolor till och med 25 års ålder(procent). Uppgifterna för kommunerna är ett genomsnitt av antalet nybörjare läsaren 2001/02, 2002/03, 2003/04 och 2004/05. Uppgiften för hela Stockholms län avser läsåret 2004/05.

De analyser som gjorts för hela riket visar ett starkare samband mellan utbildningsnivån i föräldragenerationen och övergången till högskolan bland män än bland kvinnor, Det beror på att flertalet utbildningar som rekryterar många studenter från hem utan akademisk tradition i första hand rekryterar kvinnor. Det gäller till exempel lärarutbildning, sjuksköterskeutbildning och socionomutbildning. Den enda motsvarigheten bland utbildningar som rekryterar många män är högskoleingenjörsutbildningen.

Livslångt lärande

Studenterna vid universitet och högskolor har stor åldersspridning. Högre studier bedrivs ofta som en del i en återkommande utbildning, studenterna har redan varit ute på arbetsmarknaden och återkommer till utbildningssystemet för fortbildning eller vidareutbildning. Nästan var tredje nybörjare vid universitet eller högskola är över 25 år och av alla studenter vid universitet och högskolor är mer än hälften över 25 år. Universitet och högskolor är med andra ord en av de viktigaste utbildningsformerna inom det livslånga lärandet.

Studenternas åldersstruktur är densamma vid lärosätena i Stockholm som i riket i övrigt, men beroende på utbildningsutbudet är skillnaderna mellan lärosätena stor. Medianåldern bland nybörjarna på Lärarhögskolan är nästan 27 år, vilket är fyra år högre än för lärosätena i landet och i Stockholm i genomsnitt. Nybörjarna vid Lärarhögskolan har ofta arbetat eller bedrivit andra studier innan de börjar på lärarutbildningen. Även vid de konstnärliga högskolorna i Stockholm är nybörjarna i allmänhet äldre än vid andra lärosäten, dock inte lika gamla som vid Lärarhögskolan. De som börjar på konstnärlig utbildning har ofta ägnat mycket tid åt att kvalificera sig för den konstnärliga högskoleutbildningen.

Genom Högskoleverkets nyckeltal för andelen "icke-traditionella studenter" vid varje lärosäte ges ett grovt mått på hur vanligt det är med utbildning som en del i ett livslångt lärande. En traditionell student börjar studera före 25 års ålder, bedriver sina studier på heltid och gör inte sammanhängande studieuppehåll på längre än två terminer. Av de totalt 331 000 studenter som var registrerade som närvarande vid universitet eller högskola höstterminen 2005, var 50 procent "traditionella studenter" och 50 procent "icke-traditionella studenter".

Handelshögskolan har 80 procent traditionella studenter och är därmed högst i landet på andelen unga heltidsstudenter som genomför utbildningen utan uppehåll. Därefter följer GIH med 67 procent. Södertörns högskola har också fler traditionella än icke-traditionella studenter liksom KTH, medan Stockholms universitet ligger nära medelvärdet för riket. Lärarhögskolan med många studenter som startar sin utbildning relativt sent har däremot en betydligt lägre andel. Det gäller även de lärosäten som bedriver vårdutbildning. Där är en del av förklaringen att många studenter kommer tillbaka för att bygga på sin utbildning med specialistsjuksköterskeutbildning eller för andra kompletteringar. Vid till exempel Karolinska institutet och Lärarhögskolan var nästan en fjärdedel av studenterna höstterminen 2005 återvändare efter en tidigare examen. Detsamma gäller Konsthögskolan. De här lärosätena ligger högt över de värden som övriga lärosäten redovisar. Riksgenomsnittet är 10 procent.

Examina

Examinationen vid landets universitet och högskolor var rekordstor under läsåret 2004/05. Vid stockholmsskolorna examinerades 11 700 studenter. Det är 20,5 procent av alla rikets examina, ungefär samma andel som stockholmsskolornas andel av hela utbildningsvolymen. Av magisterexamina svarade Stockholms lärosäten för 21 procent under 2004/05. Andelen civilingenjörsexamina var ännu högre, 27 procent.

Under det senaste läsåret, när antalet examina i hela riket ökade med nio procent, stannade ökningen vid Stockholms högskolor vid fem procent. Å andra sidan ökade antalet examina mer vid Stockholms lärosäten under de närmast föregående åren. Sett över de senaste fem åren har Stockholms andel av samtliga examina i riket varit i stort sett oförändrad.

Den största förändringen under den senaste femårsperioden är att Stockholms andel av samtliga civilingenjörsexamina har minskat från 38 procent läsåret 1999/2000 till 27 procent läsåret 2004/05. Under denna femårsperiod har antalet civilingenjörsexamina i hela riket ökat med 16 procent. I Stockholm, det vill säga vid KTH, har antalet civilingenjörsexamina istället minskat med 16 procent.

Fem lärosäten svarar för 88 procent av alla examina i stockholmsområdet. 30 procent avläggs vid Stockholms universitet, 20 procent vid Karolinska institutet, 17 procent vid Kungl. Tekniska högskolan, 16 procent vid Lärarhögskolan i Stockholm och fem procent vid Södertörns högskola.

Forskarutbildningen

Stockholm har en betydligt större del av forskarutbildningen än av grundutbildningen vid universitet och högskolor, drygt 30 procent jämfört med 20 procent av grundutbildningen. I Stockholm finns fyra av de 21 svenska lärosäten som har examensrätt i forskarutbildningen: Stockholms universitet, Karolinska institutet, Kungl. Tekniska högskolan och Handelshögskolan i Stockholm.

Störst i antal examina är Karolinska institutet med 380 doktorsexamina kalenderåret 2005. Karolinska institutet är därmed också näst störst i landet efter Lunds universitet, som under 2005 examinerade 440 doktorer. Stockholms universitet redovisar 240 doktorsexamina och Kungl. Tekniska högskolan 220 för 2005. Handelshögskolan, som har sin verksamhet begränsad till det ekonomiska området, är även i detta sammanhang en liten aktör med drygt 25 doktorsexamina. (Uppgifterna för 2005 avser hittills rapporterade examina. Antalen kommer sannolikt att justeras upp något genom efterrapportering.)

Antalet examina har ökat kraftigt under det senaste decenniet, både i riket och i stockholmsområdet. Sedan 1996 har antalet doktorsexamina i riket ökat från 1 680 till 2 700, drygt 60 procent. I Stockholm har antalet ökat med drygt 60 procent, från 480 till 870. Störst har ökningen varit vid Karolinska institutet som har fördubblat sin examination av doktorer på nio år. Utvecklingen är betydligt över genomsnittet, både jämfört med riket i sin helhet och inom det medicinska området. Men åtminstone för tillfället har expansionen avstannat.

Antalet nybörjare minskar

Sedan 2002 har ökningen av antalet doktorander avstannat och under de båda senaste åren har antalet påbörjade doktorsutbildningar till och med minskat. Stockholms universitet har en kraftig minskning medan minskningen är liten vid Karolinska institutet och Kungl. Tekniska högskolan. Skillnaden mellan Stockholms universitet och KI och KTH betyder också att fördelningen mellan ämnesområden har förskjutits. Det medicinska

vetenskapsområdet har ökat sin andel från 36 till 44 procent av alla nya doktorander mellan 2002 och 2005, framför allt på bekostnad av det humanistisk-samhällsvetenskapliga området. Antalet nybörjare inom det humanistisk-samhällsvetenskapliga området vid Stockholms universitet har nästan halverats på tre år.

Utvecklingen i Stockholm liknar även i detta avseende utvecklingen i andra delar av landet. Det medicinska vetenskapsområdet har dock en starkare ställning i Stockholm än i riket i övrigt, medan det humanistisk-samhällsvetenskapliga området har en svagare ställning.

Forskarutbildningen i Stockholm utmärker sig också genom att andelen kvinnor är förhållandevis stor. 2005 var riksgenomsnittet bland nybörjare 49 procent kvinnor. Vid stockholmskolorna var kvinnornas andel 51 procent. Högst var andelen kvinnor vid KI med 72 procent. Vid Stockholms universitet var andelen kvinnor 55 procent. Den tekniska utbildningen vid KTH hade 72 procent män bland nya doktorander och Handelshögskolan hade 52 procent män. Vid Handelshögskolan var könsfördelningen bland nybörjare i forskarutbildningen jämnare än bland nybörjare i grundutbildningen.

Tio procent går över till forskarutbildning

Tidigare var förhållandet mellan antalet examinerade studenter i grundutbildningen och antalet nybörjare i forskarutbildning ungefär tio till ett. Men de senaste åren har antalet examinerade i grundutbildningen ökat och antalet "nybörjarplatser" i forskarutbildningen minskat. Nu tar forskarutbildningen emot en mindre del av grundutbildningsstudenterna.

Bland "nyckeltalen" i Högskoleverkets årsrapport redovisas hur stor andel av de examinerade studenterna i grundutbildningen under de fem läsåren 1996/97–2000/01 som fram till och med läsåret 2004/05 hade börjat i forskarutbildning. För hela riket var den andelen 6,9 procent. Bland stockholmskolorna har Södertörns högskola, med 14,6 procent, den högsta andelen examinerade studenter i grundutbildningen som har gått över till forskarutbildning, men det handlar bara om ett fåtal avlagda examina under läsåren fram till och med 2000/01. Stockholms universitet med 10,7 procent, KTH med 9,4 procent och KI med 8,3 procent har andelar som är typiska för de stora lärosätena. Handelshögskolan har en övergångsfrekvens på cirka fem procent. För övriga stockholmskolor handlar det om enstaka procent. Lärarhögskolan, till exempel, har en övergångsfrekvens på två procent av de examinerade studenterna, vilket är typiskt för lärosäten där grundutbildningen syftar till en yrkeskarriär utanför universitet och högskolesektorn. Den högsta övergången till forskarutbildning i hela landet under den aktuella perioden har Uppsala universitet och Sveriges lantbruksuniversitet med andelar på 13 procent.

Stockholmskolorna med forskarutbildning har en relativt stor rekrytering av forskarstudenter från andra lärosäten. I genomsnitt i riket hade 43 procent av nybörjarna i forskarutbildningen tagit sin grundexamen vid det lärosäte där de började forskarutbildningen. Vid Stockholms universitet var motsvarande andel 32 procent, vid KI 24 procent och vid Handelshögskolan 32 procent. Där hade alltså mellan två tredjedelar och tre fjärdedelar av nybörjarna genomgått grundutbildningen vid andra lärosäten. KTH skiljer sig dock genom att hälften av nybörjarna i grundutbildningen också hade fått sin grundexamen vid KTH.

Många av de studenter som kommer till forskarutbildningen från andra lärosäten är utlänningar. Cirka 20 procent av alla nybörjare i forskarutbildningen är utländska studenter som kommer till Sverige för forskarutbildningen. Högst andel utländska nybörjare i forskarutbildningen bland stockholmsskolorna har KTH med cirka 35 procent läsåret 2004/05. Det betyder att det är relativt få nybörjare vid KTH som har gjort sin grundutbildning vid ett svenskt lärosäte, förutom KTH. Även Karolinska institutet med 30 procent utländska nybörjare, Handelshögskolan med strax under 30 procent och Stockholms universitet med cirka 25 procent hade läsåret 2004/05 en större andel utländska doktorander bland sina nybörjare än vad de svenska forskarutbildande lärosätena hade i genomsnitt.

	Riket	Handels- högskolan	KI	KTH	Stockholms Univ
Nybörjare i forskarutbildning	2 783	25	434	238	271
Andel rekryterade från egen högskola	43	32	24	50	32
Aktiva forskarstuderande ht 2005	18 639	200	2 224	1 590	1 821
Medianålder för aktiva forskarstuderande ht 2005	32,9	32,3	34,9	31,1	33,5
Medelaktivitet för forskarstuderande ht 2005	70	80	68	72	74
Forskarstuderande (heltidsekv.) ht 2005	13 113	160	1 503	1 147	1 354
Andel doktorandanställningar (heltidsekv.), %	55	10	37	57	48
Antal doktorsexamina	2 737	26	376	224	240
Antal licentiatexamina	1 137	7	56	177	102

Doktorander och examina 2005. Antal doktorander och examina 2005 vid de fyra stockholmsskolor som har examensrättigheter i forskarutbildningen, samt uppgifter för hela riket.

Social och etnisk rekrytering

Det stora inslaget av utländska studenter i forskarutbildningen bidrar naturligtvis till både mångfald och bredd i doktorandgruppens sammansättning. Bland studenterna från den svenska befolkningen som går vidare till forskarutbildning saknas motsvarande bredd. Där kommer doktoranderna i allmänhet från familjemiljöer med mycket utbildning (gärna forskarutbildning) och från de övre tjänstemannaskikten eller motsvarande. Bara runt tio procent av forskarstudenterna kommer från arbetarhem, en kategori som utgör cirka 35 procent av hela befolkningen. Rekryteringen till forskarutbildningen är i detta avseende lika sned som rekryteringen till läkarutbildningen som ofta brukar lyftas fram som exempel på social snedrekrytering.

Ungefär 13 procent av nybörjarna i forskarutbildning läsåret 2004/05 har utländsk bakgrund, det vill säga är födda utomlands eller har två föräldrar födda utomlands.

KI med 19 procent och KTH med 18 procent hade en högre andel forskarstudenter med utländsk bakgrund bland nybörjarna läsåret 2004/05. Vid Stockholms universitet var andelen 15 procent och vid Handelshögskolan sju procent. Den relativt höga andelen doktorander med utländsk bakgrund vid KI och KTH hänger samman med ett generellt

mönster där medicin, vård och teknik har högre andel studenter med utländsk bakgrund än utbildningsområden som humaniora och samhällsvetenskap.

Doktoranderna och finansieringen av studierna

Lärosätena i stockholmsområdet svarar, som tidigare nämnts, för ungefär 30 procent av forskarutbildningen i Sverige, något mer inom det medicinska vetenskapsområdet, något mindre inom det humanistisk-samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet. Andra halvåret 2005 fanns 5 835 aktiva doktorander varav 4 164 räknades som heltidspersoner med en genomsnittsaktivitet över 70 procent. Det är normalt och nära riksgenomsnittet, bland annat för att doktorandstudierna ofta kombineras med viss institutionstjänstgöring.

Genomsnittsaktiviteten har höjts något sedan finansieringsreformen 1998, med högre krav på lärosätenas finansiering till exempel genom doktorandanställningar. I genomsnitt i hela riket finansierade 55 procent av doktoranderna sina studier genom anställning som doktorander under andra halvåret 2005. För stockholmsskolorna var motsvarande andel 45 procent, men med stor variation mellan lärosätena. Vid KTH hade 57 procent av doktoranderna anställning. 18 procent var anställda utanför högskolan, vid KTH i allmänhet som så kallade industridoktorander. Anställning utanför högskolan var näst vanligaste försörjningssättet.

Vid Stockholms universitet bedrevs 48 procent av forskarutbildningen genom anställningar som doktorand. Tio procent av forskarutbildningen bedrevs med andra anställningsformer inom Stockholms universitet. I övrigt förekom utbildningsbidrag (14 procent), stipendier (elva procent) och studiemedel som försörjningstyp.

Handelshögskolan har minsta andelen anställda doktorander bland Stockholms lärosäten, totalt bara drygt 20 procent under andra halvåret 2005. Av dessa var det bara hälften som var anställda som doktorander. Istället är det stipendier som är den dominerande försörjningstypen. Utbildningsbidrag (15 procent) och studiemedel är också relativt vanliga.

Vid Karolinska institutet bedrivs cirka 60 procent av forskarutbildningen genom olika anställningsformer – i likhet med vad som gäller vid KTH och Stockholms universitet – men bara 37 procent är anställda som doktorander. Istället är det vanligare med anställning utanför högskolan, bland annat som läkare.

Antalet examina och examensmålen

Regeringen sätter mål för antalet examina i forskarutbildningen. Målen anges per lärosäte, vetenskapsområde och fyraårsperiod. Den nu aktuella målperioden är 2005–2008, och ännu har bara en fjärdedel av tiden gått. Efter första året kan konstateras att Stockholms universitet har nått 25 procent av det mål som ska uppnås på fyra år. Karolinska institutet har nått 31 procent och KTH 38 procent. Med det antal doktorander som finns i utbildning bör alltså alla nå eller överträffa regeringens mål fram till och med 2008. Med den kraftiga nedgången i antal nybörjare under de senaste två åren kommer däremot antalet examinerade forskare att minska under den följande fyraårsperioden om inte forskarutbildningen tillförs mer resurser.

Forskningsfinansieringen

Sedan 2002 har forskningsresurserna vid universitet och högskolor totalt sett inte förändrats mycket. I fast pris (2005 års pris) har den totala volymen legat runt 24 miljarder kronor per år, med en liten minskning på cirka två procent under det senaste året.

Av de totala forskningsresurserna (forskningsintäkterna) under 2005 gick 29 procent till stockholmskolorna. Karolinska institutet som är näst störst i riket i forskningsvolym (strax efter Lunds universitet) hade under 2005 forskningsintäkter på drygt tre miljarder kronor. Det är 43 procent av stockholmskolornas totala forskningsintäkter. Stockholms universitet och Kungl. Tekniska högskolan hade vardera forskningsintäkter på 1,7 miljarder. I övrigt handlar det om relativt små resurser. Södertörns högskola hade drygt 200 miljoner kronor i forskningsintäkter under 2005, Handelshögskolan drygt 150 miljoner och Lärarhögskolan i Stockholm drygt 70 miljoner kronor. För övriga lärosäten i Stockholm var forskningsresurserna tio miljoner kronor eller mindre.

Negativ utveckling vid KTH och Södertörns högskola

För forskningsresurserna är utvecklingen efter 2002 ungefär densamma vid stockholmskolorna som i hela riket. Det betyder till exempel att stockholmskolornas hade samma andel av de totala forskningsresurserna i Sverige 2005 som 2002. Men utvecklingen skiljer sig mellan lärosäten. Vid lärosäten med relativt små forskningsresurser blir variationerna ofta stora mellan åren. Vi begränsar oss därför till en jämförelse av utvecklingen vid de fem största: KI, KTH, Stockholms universitet, Södertörns högskola och Handelshögskolan. Två av dessa har en utveckling som ligger nära riket i genomsnitt; Karolinska institutet har ökat sina forskningsintäkter med två procent 2005 jämfört med 2002 och Stockholms universitet har minskat intäkterna med en procent under samma period (fast pris).

	Riket	Handelshögskolan	KI	KTH	Södertörns högsk	Stockholms Univ
Intäkter, forskning (milj. kr.)	23 882	153	3 022	1 703	217	1 698
Andel extern finansiering, FFU (%)	53,0	86,1	59,3	61,5	90,5	43,1
Från forskningsråd (% av extern finansiering)	16,1	3,6	14,5	16,0	5,8	28,3

Intäkter för forskning och forskarutbildning 2005. Intäkter för forskning och forskarutbildning 2005 för de fem lärosäten i Stockholmsområdet med störst intäkter för forskning. Alla utom Södertörns högskola har också rätt att anta och examinera doktorander.

Handelshögskolan har en mer positiv utveckling med 23 procent i ökade forskningsintäkter mellan 2002 och 2005, efter en relativt ryckig utveckling. För KTH är utvecklingen mer jämnt negativ och forskningsintäkterna har minskat med 11 procent i fast pris sedan 2002. Utvecklingen är dock inte specifik för KTH om man tar hänsyn till inriktningen av verksamheten. Chalmers tekniska högskola i Göteborg uppvisar en liknande utveckling med en minskning av forskningsintäkterna med nio procent i fast pris mellan 2002 och 2005.

Ännu sämre är utvecklingen vid Södertörns högskola med 19 procent sänkta forskningsintäkter mellan 2002 och 2005. Å andra sidan var intäkterna 2002 ungefär 20 procent högre än 2000 och 2001! Forskningsintäkterna 2005 är sålunda, efter minskningar tre år i rad, fortfarande högre än de var år 2000 och år 2001. Södertörns högskola får nära 62 procent av sina forskningsintäkter från Östersjöstiftelsen, som inrättades samtidigt som beslutet om etableringen av Södertörns högskola fattades. Fram till 2002 ökade bidragen från Östersjöstiftelsen, därefter har bidragen åter minskat i likhet med utdelningen från många av de stiftelser som påverkas av utvecklingen på börsen. Södertörns högskola har också fått en kraftig minskning av den landstingskommunala finansieringen under de senaste åren.

Anslagen har utvecklats bättre än övriga intäkter

Under perioden 2002 till 2005 har anslagsutvecklingen för stockholmsskolorna, liksom för universitet och högskolor generellt, varit något bättre än utvecklingen av intäkterna från externa finansörer såsom Vetenskapsrådet, forskningsstiftelser och andra organisationer och företag. Ökningen har varit sex procent för både Karolinska institutet och Stockholms universitet (i fast pris), två procent för KTH och minus en procent för Södertörns högskola. Den starkaste utvecklingen av forskningsanslaget har Handelshögskolan haft med en ökning på 26 procent. I absoluta tal är dock ökningen liten även för Handelshögskolan då forskningsanslaget bara uppgår till drygt 20 miljoner kronor. Det är ungefär i nivå med anslaget för Södertörns högskola. De tre stora stockholmsskolorna har helt andra anslagsnivåer: 1,2 miljarder kronor för Karolinska institutet, nära en miljard för Stockholms universitet och 650 miljoner kronor för KTH.

För externfinansieringen är utvecklingen sämre, vilket betyder att andelen externfinansierad verksamhet har minskat mellan 2002 och 2005. Störst är förändringen vid KTH med en minskad extern finansiering på 17 procent i fast pris. Karolinska institutet har en betydligt bättre utveckling. Där har den externa finansieringen bara minskat med en procent, i fast pris.

Vid KTH har andelen extern forskningsfinansiering minskat från 67 till 62 procent. 2005 finansierades därmed ungefär 62 procent av forskning och forskarutbildning externt vid alla de tre stora forskningsinstitutionerna. Vid Handelshögskolan och Södertörns högskola, som båda har mycket små anslag för forskning är andelen extern finansiering 87 respektive 93 procent. Men pengarna från Östersjöstiftelsen, som är Södertörns huvudsakliga finansieringskälla, liknar på många sätt ett anslag eftersom det är specialdestinerat till Södertörns högskola.

Bakom minskningen av den externa finansieringen under perioden 2002–2005 ligger framför allt minskade resurser från det svenska näringslivet, från de offentliga forskningsstiftelserna och från andra forskningsstiftelser (till exempel från Riksbankens jubileumsfond).

Personal och ekonomi

Personalresursen är den viktigaste tillgången och den stora kostnaden i verksamheten. Vanligtvis är personalkostnader vid universitet och högskolor närmare 60 procent av de totala kostnaderna. Väsentligt lägre är personalkostnaden egentligen bara när andra typer av ersättningar finns med i resultaträkningarna, till exempel ersättningar för praktik, klinisk verksamhet i vårdutbildningarna eller annan extern verksamhet där personalkostnaderna hamnar utanför lärosätet.

Personalresursen

Mest intressant för utomstående betraktare är ofta hur stor andelen forskarutbildade lärare är eftersom det ger en grov uppfattning om kompetensen i lärarkollektivet. Det gäller i första hand de traditionellt akademiska utbildningarna. Vid de konstnärliga högskolorna kan kompetensen inte mätas med samma måttstock och detsamma gäller även i viss mån lärarutbildningarna och vårdutbildningarna vid Lärarhögskolan och vid Gymnastik- och idrottshögskolan samt vid de lärosäten som bara bedriver vårdutbildning. Där är andelen forskarutbildade lärare också oftast lägre.

Av stockholmsskolorna hade Handelshögskolan högst andel forskarutbildade lärare 2005. I heltidsekvivalenter var andelen forskarutbildade lärare vid Handelshögskolan 79 procent. Karolinska institutet, Stockholms universitet, KTH och Södertörns högskola följer därefter med mellan 59 och 64 procent. Anmärkningsvärd är den höga andelen vid Södertörns högskola, som därmed ligger avsevärt högre än andra lärosäten utan rätt att anta studenter till forskarutbildning. Teologiska Högskolan i Stockholm ligger också högt med 63 procent.

Ekonomi

Under 2005 svarade stockholmsskolorna för 25 procent av hela kostnadsomslutningen för universitet och högskolor i Sverige, inräknat både grundutbildning och forskning. Under 2005 redovisade fyra av stockholmsskolorna negativa ekonomiska resultat, i likhet med hälften av alla lärosäten i landet. Underskotten var dock små för de fyra lärosätena Stockholms universitet, KTH, Lärarhögskolan och Södertörns högskola. Stockholms universitet och Lärarhögskolan hade små underskott också i förhållande till tidigare års samlade överskott (det egna kapitalet). För Södertörns högskola innebar dock minusresultatet att det egna kapitalet närmade sig noll och för KTH som inte redovisat plusresultat något år under det nya seklet innebar 2005 års resultat att det egna kapitalet till och med hamnade på minus.

I de delårsrapporter som lärosätena lämnar till regeringen den 15 augusti pekar prognoserna för 2006 på en bättre resultatutveckling. Det gäller landets lärosäten i allmänhet liksom för stockholmsskolorna. Det är bara Lärarhögskolan som tror att resultatet kommer att hamna på minus vid slutet av 2006. Prognosen för KTH pekar mot ett litet överskott vid årets slut och därmed skulle den långa trenden med minusresultat vara bruten.

Den allmänna resultatförbättring som lärosätena förutser hänger samman med en positiv utveckling av resurserna för grundutbildningen. Genom höjda anslag (takbelopp) ökar lärosätenas möjligheter att få betalt för alla studenter de utbildar.

Etableringen på arbetsmarknaden

Forskare och studenter som examineras från lärosätena i Stockholm har fördelen att ha omedelbar tillgång till Sveriges starkaste arbetsmarknad för högskoleutbildad arbetskraft. Av alla som examinerades från universitet och högskolor i Sverige läsåret 2003/04 bodde 25 procent i Stockholms län efter två år, varav 18 procent bodde i Stockholms län före studierna. Lägger man till boende i Uppsala län, som till stora delar ingår i samma lokala arbetsmarknad som Stockholm, befinner sig nära 30 procent av alla studenter som examinerats i Sverige på Stockholms arbetsmarknad två år efter examen.

Utöver Stockholms och Uppsala län är det bara Skåne och Västra Götalands län som har en nettoinflyttning av examinerade studenter. Övriga län förlorar på omflyttningen.

Det här betyder naturligtvis också att stockholmsskolorna i allmänhet har en hög andel studenter som efter examen stannar kvar i länet. 82 procent av studenterna som examinerades vid Stockholms universitet läsåret 2003/04 var kvar i länet den sista december 2005. För KTH var motsvarande andel 77 procent, för KI 74 procent och för Lärarhögskolan 71 procent. Vid lärosätena i Göteborg och Malmö ligger andelarna på motsvarande nivå. I resten av riket är andelarna som stannar kvar i länet efter studierna betydligt lägre – under eller runt 50 procent.

Stockholmsskolorna utmärker sig inte

Högskoleverket undersöker, med hjälp av registerdata från Statistiska centralbyrån, hur snabbt studenter med olika utbildningar etablerar sig på arbetsmarknaden. Det visar sig att stockholmsskolorna inte skiljer sig från övriga lärosäten på det sätt som kunde förväntas med tanke på närheten till arbetsmarknaden i Stockholm.

Variationen i andel etablerade studenter är stor mellan olika lärosäten, vilket till stor del förklaras av skillnader i utbildningsutbud.

Uppgifter om etableringen på arbetsmarknaden år 2004, för studenter som examinerades läsåret 2002/03, visar att i hela riket var 74 procent av studenterna etablerade på arbetsmarknaden efter ett till 1,5 år. De som har fortsatt att studera (antagna till forskarutbildning eller fortsatt i grundutbildningen med studiemedel) är då inte medräknade. Övriga kategorier i undersökningen är "svag etablering" på arbetsmarknaden, "osäker etablering" respektive "utanför arbetsmarknaden". Den senare kategorin är minst. Det är förekomsten av arbetslöshet, arbetsmarknadspolitiska åtgärder och/eller låga inkomster under det aktuella året (2004) som har avgjort kategoriseringen. För att betraktas som "etablerad" i detta sammanhang krävs viss inkomst samt att man inte varit arbetslös eller deltagit i arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Lärosäte	Faktiskt värde	Standardiserat värde	Antal i nämnare (examinerade)	Faktiskt värde i förhållande till standardiserat värde
GIH	90,9	67,9	22	1,34
Musikhögskolan	52,6	42,2	78	1,25
Lärarhögskolan	86,8	79,2	1 324	1,10
Röda korset	93,8	88,3	97	1,06
Sophiahemmet	90,8	88,0	76	1,03
Karolinska institutet	87,3	86,2	1 093	1,01
KTH	74,7	74,0	1 278	1,01
Handelshögskolan	73,5	73,4	166	1,00
Ersta Sköndal	84,3	84,7	102	1,00
Stockholm	66,1	66,5	2 121	0,99
Konstfack	37,1	38,8	89	0,95
Södertörn	62,6	66,8	305	0,94
Borås	79,1	74,6	776	1,06
Örebro	77,9	73,6	1 251	1,06
Linköping	77,8	74,1	2 161	1,05
Dalarna	78,9	75,3	649	1,05
Uppsala	77,9	75,2	2 434	1,04
Chalmers	75,3	72,7	923	1,04
Högskolan Väst	76,6	74,8	572	1,02
Jönköping	77,5	75,8	994	1,02
SLU	71,8	71,2	454	1,01
Göteborg	74,1	73,6	2 635	1,01
Växjö	72,1	71,7	893	1,01
Mälardalen	75,5	75,2	894	1,00
Halmstad	75,4	75,1	565	1,00
Karlstad	73,6	73,5	1 056	1,00
Blekinge	72,7	73,3	352	0,99
Mittuniversitetet	73,8	74,5	1 041	0,99
Malmö	75,9	77,5	1 561	0,98
Gävle	72,7	74,4	779	0,98
Kalmar	71,5	73,6	554	0,97
Skövde	71,0	73,8	421	0,96

Lärosäte	Faktiskt värde	Standardiserat värde	Antal i nämnare (examinerade)	Faktiskt värde i förhållande till standardiserat värde
Lund	68,5	72,4	2 559	0,95
Umeå	69,3	74,5	2 410	0,93
Kristianstad	70,5	76,8	743	0,92
Luleå	65,1	74,6	1 020	0,87

Andel studenter som var etablerade på arbetsmarknaden 2004 av det totala antalet examinerade studenter läsåret 2002/03, procent. I tabellen redovisas andelen som har etablerat sig på arbetsmarknaden ett till 1,5 år efter examen för stockholmskolorna och för övriga lärosäten i riket. För varje lärosäte redovisas också det standardvärde som ett genomsnittligt etableringsvärde ger, examensgrupp för examensgrupp med lärosätets examensmix. Kvoten i den sista kolumnen visar därmed om utfallet blir bättre eller sämre än genomsnittligt med hänsyn till skillnaderna i utbildningssammansättning mellan lärosätena. Ett värde över 1,0 är bättre än genomsnittet. Ett värde under 1,0 är sämre än genomsnittet. För några lärosäten med få examinerade studenter redovisas inga uppgifter.

För de stockholmsskolor som ingår i redovisningen (de minsta skolorna har lämnats utanför) varierade andelen etablerade studenter 2004 mellan 94 procent för Röda korset och 37 procent för Konstfack. Det höga värdet för Röda korset är typiskt för vårdutbildningarna vars studenter etablerar sig snabbt på arbetsmarknaden oberoende av lärosäte. Det låga värdet för Konstfack är typiskt för de konstnärliga utbildningarna som i många fall leder till en arbetsmarknad där kortare uppdrag är vanligare än tillsvidareanställningar och fastare anknytning till arbetsmarknaden.

En jämförelse mellan lärosätena med hänsyn till skillnader i utbildningar redovisas också i en standardiserad jämförelse. Utfallet jämförs med rikets genomsnitt för lärosätets utbildningsmix. I denna standardiserade jämförelse hamnar alla de stora stockholmsskolorna nära det medelvärde (1,0) som visar att de ligger nära genomsnittet för hela riket.

Gymnastik- och idrottshögskolan får i standardiseringen det överlägset bästa värdet vilket till en del beror det på att examinerade studenter från GIH jämförs med samtliga examinerade studenter från all lärarutbildning. Motsvarande gäller för Musikhögskolan. I övrigt är avvikelserna från det standardiserade normalvärdet (1,0) inte så stora. Lärarhögskolan och Röda korset ligger relativt högt. Södertörns högskola ligger relativt lågt. Övriga stockholmsskolor ligger nära 1,0.

Bland det fåtal mer individuella jämförelser som kan vara rimliga att göra får KTH (1,01) ett något sämre utfall än Chalmers (1,04). Stockholms universitet (0,99) får ett något sämre utfall än Göteborgs universitet (1,01) trots att man söker kompensera för att etableringstalet för Göteborgs universitet höjs av att universitetet har många examinerade studenter inom vård och medicin som i allmänhet etablerar sig snabbt på arbetsmarknaden.

	Riket	Beckmans design	Dans- högsk	Drama- tiska inst	Erica- stiftelsen	Ersta Sköndal högsk	GIH	Handels- högsk	Konst- fack	KI	Konst- högsk
Grundutbildning											
Nybörjare vid lärosätet	142 401	43	130	296	63	330	206	537	185	3 207	100
Första gången i högskoleutbildning	81 838	24	73	52	4	155	95	327	110	1 248	33
Antal studenter (hösttermin)	331 062	126	159	605	101	920	518	1 504	610	7 266	240
Andel män av registrerade (%)	40	39	18	44	12	18	49	61	30	22	43
Antal helårsstudenter (Hst)	295 172	121	132	157	37	787	494	1 390	642	5 603	218
Antal helårsprestationer (Hpr)	243 538	121	130	152	37	689	419	1 210	567	5 306	217
Prestationsgrad (%)	83	100	99	97	100	88	85	87	88	95	99
Kurser med jämn könsfördelning (%)	25	-	-	-	-	1	46	-	-	17	-
Totalt antal avlagda examina	57 099	34	6	13	-	232	102	273	71	2 320	24
Antal magisterexamina	11 279	-	-	-	-	9	-	273	58	145	24
Antal civ.ing.examina	4 417	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Antal kandidatexamina	13 351	-	-	-	-	89	33	-	9	761	-
Antal förstagångsexaminerade	41 739	34	6	10	-	129	51	246	55	1 075	24
Antal inresande studenter	12 648	1	9	-	-	8	11	142	31	242	14
Antal utresande studenter	7 007	1	6	3	-	8	-	133	26	188	1
Forskarutbildning											
Övergång till forskarutbildning (%)	6,9	-	1,1	0,7	-	0,7	1,6	4,8	0,7	8,3	-
Nybörjare i forskarutbildning	2 783	-	-	-	-	-	-	25	-	434	-
Aktiva forskarstuderande (ht)	18 639	-	-	-	-	-	-	200	-	2 224	-
Antal doktorsexamina	2 737	-	-	-	-	-	-	26	-	376	-
Antal licentiatexamina	1 137	-	-	-	-	-	-	7	-	56	-

	Riket	Beck- mans design	Dans- högsk	Drama- tiska inst	Erica- stiftelsen	Ersta Sköndal högsk	GIH	Handels- högsk	Konst- fack	KI	Konst- högsk
Personal											
Antal anställda (heltidsekv.)	41 922	14	40	64	10	99	84	190	127	2 943	50
Antal lärare (heltidsekv.)	23 237	10	27	28	6	73	60	84	65	1 471	29
Disputerade lärare (heltidsekv.)	12 509	–	1	1	1	25	22	66	3	948	1
Andel disputerade lärare (%)	54	–	3	2	13	35	37	79	5	64	3
Ekonomi											
Omslutning (miljoner kronor)	44 599		39	92			82	329	132	3 817	60
Andel grundutb av total kostnad (%)	46,0		84,3	94,2			67,1	32,5	95,2	21,6	89,9
Andel forskning/forskarutbildning (%)	53,6		15,7	5,8			32,9	67,5	4,8	78,4	10,1
Intäkter, forskning (milj. kr.)	23 882		7	6			28	153	7	3 022	5

Uppgifterna i tabellen är hämtade från avsnittet "nyckeltal" i Högskoleverkets årsrapport för 2006 och avser kalenderåret 2005, läsåret 2004/05 eller i några fall höstterminen 2005. Där finns också definitioner av de redovisade talen. Uppgifterna finns också i NU-databasen på Högskoleverkets hemsida, www.hsv.se. Tabellen fortsätter på nästa sida.

	Riket	Musik- högsk	KTH	Lära- högsk	Opera- högsk	Röda korset högsk	Söder- törns högsk	Sophia- hemmet högsk	Musik- ped inst högsk	Stock- holms univ	Teater- högsk	Teol- högsk
Grundutbildning												
Nybörjare vid lärosätet	142 401	197	5 758	4 230	13	188	4 368	154	130	11 796	158	270
Första gången i högskoleutbildning	81 838	116	3 446	1 837	5	105	2 343	85	32	6 042	47	68
Antal studenter (hösttermin)	331 062	681	13 963	9 179	47	490	7 522	343	162	24 652	82	370
Andel män av registrerade (%)	40	52	72	19	51	12	35	9	23	39	43	31
Antal helårstudenter (Hst)	295 172	596	12 443	6 285	40	432	6 382	325	76	23 126	72	223
Antal helårsprestationer (Hpr)	243 538	575	10 171	5 794	40	367	4 877	285	74	17 344	72	178
Prestationsgrad (%)	83	97	82	92	100	85	76	88	97	75	100	80
Kurser med jämn könsfördelning (%)	25	-	19	5	-	-	30	-	-	36	-	-
Totalt antal avlagda examina	57 099	91	2 005	1 891	11	225	638	255	14	3 465	10	24
Antal magisterexamina	11 279	-	325	32	-	-	210	-	-	1 294	-	-
Antal civ.ing.examina	4 417	-	1 201	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Antal kandidatexamina	13 351	-	14	85	-	105	345	152	-	1 365	-	-
Antal förstagångsexaminerade	41 739	77	1 841	1 097	10	114	561	101	11	2 535	9	17
Antal inresande studenter	12 648	23	993	49	-	19	218	17	-	721	-	-
Antal utresande studenter	7 007	16	557	38	-	6	156	22	-	309	-	2
Forskarutbildning												
Övergång till forskarutbildning (%)	6,9	1,6	9,4	2	-	0,6	14,6	0,3	-	10,7	-	2,4
Nybörjare i forskarutbildning	2 783	-	238	-	-	-	-	-	-	271	-	-
Aktiva forskarstuderande (ht)	18 639	-	1 590	-	-	-	-	-	-	1 821	-	-
Antal doktorsexamina	2 737	-	224	-	-	-	-	-	-	240	-	-
Antal licentiatexamina	1 137	-	177	-	-	-	-	-	-	102	-	-

	Riket	Musik- högsk	KTH	Lärar- högsk	Opera- högsk	Röda korset högsk	Söder- törns högsk	Sophia- hemmet högsk	Musik- ped inst högsk	Stock- holms univ	Teater- högsk	Teol- högsk
Personal												
Antal anställda (heltidsekv.)	41 922	175	2 055	573	21	44	536	44	13	2 634	30	15
Antal lärare (heltidsekv.)	23 237	98	1 160	332	13	31	280	28	10	1 663	15	10
Disputerade lärare (heltidsekv)	12 509	5	685	86	-	9	164	8	1	1 022	1	7
Andel disputerade lärare (%)	54	5	59	26	-	29	59	29	10	61	1	63
Ekonomi												
Omslutning (miljoner kronor)	44 599	135	2 689	582	22		501			2 766	30	
Andel grundutb av totalkostnad (%)	46,0	96,2	36,4	87,6	84,7		54,3			38,3	89,0	
Andel forskning/forskarutbildning (%)	53,6	3,8	63,6	12,4	15,3		45,7			61,7	11,0	
Intäkter, forskning (milj. kr.)	23 882	5	1 703	73	3		217			1 698	3	

Regionplane- och trafikkontorets rapporter

På www.rtk.sll.se/publikationer finns förteckning över samtliga RTK:s publikationer från år 1997.

Rapporter

- 2000:1 EU Capital Regions towards Sustainable Mobility
- 2000:2 Stockholmsregionen i världen
- 2000:3 Vatten i Stockholmsregionen
- 2000:4 Social atlas över Stockholmsregionen
- 2000:5 Storstadspolitik i debatt och handling
- 2000:6 Bostad? Underlag för regionplan 2000
- 2000:7 Framtidens skärgård
- 2000:8 Energiförsörjningen 2000–2030
- 2001:1 Stockholmsregionens roll för Sveriges tillväxt
- 2001:2 Storstadskonkurrens i norra Europa
- 2001:3 Blåstrukturen i Stockholmsregionen
- 2001:4 Upplevelsevärden
- 2001:5 Kvinnorna, näringslivet och framtiden
- 2001:6 Informationssystem för regionala grönområden
- 2002:1 Mälardalen – en region?
- 2002:2 Trafikpolitik i Nordamerika och Asien
- 2002:3 Fler till högre utbildning
- 2003:1 Flera kärnor
- 2003:2 Stockholmsregionens samspel med sin nära omgivning
- 2003:3 Destination Stockholm
- 2003:4 Trafikpolitik – spelet mellan stat och region
- 2003:5 Hållbar utveckling för forskningen?
- 2004:1 Yrkesutbildning i Stockholmsregionen
- 2004:2 Stockholmsregionen och EU-utvidgningen
- 2005:1 Kunskapsregioner i konkurrens – regional samverkan för framgång
- 2005:2 Infrastrukturplanering i Stockholmsregionen
- 2006:1 Företagens FoU i Stockholm – Mälardalenregionen
- 2006:2 Transportsystemets finansiering
- 2006:3 Samverkan i Stockholmsregionen
- 2006:4 Räcker arbetskraften?
- 2007:1 Planering för minskad boendesegregation
- 2007:2 Stockholmsmigranterna kring millennieskiftet
- 2007:3 Eftervalsundersökning 2006
- 2007:4 Från Hörjel till Cederschiöld
- 2007:5 Begrepp inom regional utveckling
- 2007:6 Stationsstruktur i ABC-stråket
- 2007:7 Upplevelsevärden i ABC-stråket
- 2007:8 Ansvarskommittén och storstaden
- 2007:9 Universitet och högskolor i Stockholms län – nuläge och trender
- 2007:10 Vision, mål och strategier före regional utveckling. Program för regional utvecklingsplan (RUF52010)

Program och förslag

- 2000:1 Stockholmsregionens framtid
En långsiktig strategi
- 2000:2 En region för framtiden
- 2000:3 Regionplan 2000
- 2000:4 Trafiken i regionplan 2000
- 2000:5 Ekonomisk tillväxt, förnyelse och integration
- 2000:6 Kompetensutveckling och FoU
- 2000:7 Östersjöperspektivet
- 2001:1 RUF5 Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen
- 2001:2 RUF5 Samrådsredogörelse
- 2002:1 Regional utvecklingsplan 2001 för Stockholmsregionen. Synpunkter på utställningsförslag
- 2002:2 Regional utvecklingsplan 2001 för Stockholmsregionen. Antagen regionplan
- 2003:1 Lägesrapport 2003 om förnyelse, integration och kompetens i Stockholmsregionen
- 2003:2 Insatser för förnyelse och integration i Stockholmsregionen – 2003
- 2003:3 Insatser för kompetens och FoU i Stockholmsregionen – 2003
- 2003:4 Regional Development Plan 2001 for the Stockholm Region
- 2004:1 Genomförande av RUF5 2001
- 2004:2 Aktualitetsprövningen av RUF5
- 2006:1 Aktualitetsrapport – Aktualitetsprövning av RUF5 2001

Beställ från

Regionplane- och trafikkontoret
Box 4414, 102 69 Stockholm
Tel 08-737 44 92 Fax 08-737 25 66
e-post: rtk@rtk.sll.se www.rtk.sll.se